6. Kriuchkova I.V. Yevropeiskyi dosvid zavchasnoho vyiavlennia makroekonomichnykh dysbalansiv: rekomendatsii dlia Ukrainy /I.V.Kriuchkova // Ekonomika i prohnozuvannia. – 2017. – №4. – stor. 39–58.

7. Kriuchkova IV. Makrostrukturne instytutsiine tablo ekonomiky Ukrainy /I.V.Kriuchkova // Ekonomika i prohnozuvannia. – 2017. – №2. – stor. 7–30.

8. Shumska S.S. Makroekonomichni dysbalansy ekonomichnoho rozvytku: Yevropeiska praktyka ta otsinka sytuatsii v Ukraini / S.S.Shumska // Yevropeiskyi vektor ekonomichnoho rozvytku. – 2015. – №1(8). – stor. 211–226.

9. Natsionalna dopovid 2017 «Tsili staloho rozvytku: Ukraina» / Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy. – Rezhym dostupu: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf

10. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.03.2016 r. №161–r. «Stratehiia podolannia bidnosti». – Rezhym dostupu: https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248898080

11. Nakaz Ministerstva sotsialnoi politky Ukrainy, Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy, Ministerstva finansiv Ukrainy, Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy, Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy vid 18.05.2017 №827/403/507,113/232 «Metodyka kompleksnoi otsinky bidnosti». – Rezhym dostupu: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0728–17

12. Veb–sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. – Rezhym dostupu: http://www.ukrstat.gov.ua

Дані про автора

Лебеда Тетяна Борисівна,

к.е.н, провідний науковий співробітник ДУ «Інститут економіки і прогнозування НАН України», м. Київ

e–mail: talebeda@ukr.net

Данные об авторе

Лебеда Татьяна Борисовна,

к.э.н., ведущий научный сотрудник ГУ «Институт экономики и прогнозирования НАН Украины», г. Киев

e–mail: talebeda@ukr.net

Data about the author

Tetiana Lebeda,

PhD in Economics, Leading Researcher Institute for Economics and Forecasting, NAS of Ukraine (Kyiv)

e–mail: talebeda@ukr.net

УДК 657:316.422:334.72:005.22:005.591.6

ЛАЛАКУЛИЧ М.Ю.

Методика бухгалтерського обліку інноваційної діяльності підприємств

Предметом дослідження *є методика бухгалтерського обліку інноваційної діяльності підприємств.*

Метою дослідження *є визначення складових організації бухгалтерського обліку інноваційної діяльності підприємства.*

Методи дослідження. *В роботі використані діалектичний метод наукового пізнання, метод аналізу і синтезу, порівняльний метод, метод узагальнення даних.*

Результати роботи. *У статті дано визначення понять «проект», «системи». Виділено зовнішні і внутрішні показники впливу на підготовку і реалізацію проекту. Визначено складові облікової політики інноваційної діяльності підприємства.*

Висновки. *Окреслено рівні та напрями організації бухгалтерського обліку інноваційної діяльності з урахуванням особливостей операцій інноваційної діяльності (форм їх розробки та впровадження (матеріально–речова форма, нові технології, послуги) за групами господарських операцій (з розробки нової продукції (технологій, послуг); експлуатації та продажу). Визначено складові облікової політики підприємства в частині об'єктів інноваційної діяльності: методологічний, технічний, методичний, організаційний аспекти роботи облікового персоналу.*

Ключові слова: *проект, підприємство, інноваційна діяльність, бухгалтерський облік, інформація, облікова політика, технології, послуги.*

© ЛАЛАКУЛИЧ М.Ю., 2019

ЛАЛАКУЛИЧ М.Ю.

Методика бухгалтерского учета инновационной деятельности предприятий

Предметом исследования *является методика бухгалтерского учета инновационной деятельности предприятий.*

Целью исследования *является определение составляющих организации бухгалтерского учета инновационной деятельности предприятия.*

Методы исследования. *В работе использованы диалектический метод научного познания, метод анализа и синтеза, сравнительный метод, метод обобщения данных.*

Результаты работы. *В статье дано определение понятий «проект», «системы». Выделены внешние и внутренние показатели влияния на подготовку и реализацию проекта. Определены составляющие учетной политики инновационной деятельности предприятия.*

Выводы. *Определены уровни и направления организации бухгалтерского учета инновационной деятельности с учетом особенностей операций инновационной деятельности (форм их разработки и внедрения (материально–вещественная форма, новые технологии, услуги) по группам хозяйственных операций (по разработке новой продукции (технологий, услуг) эксплуатации и продажи). Определены составляющие учетной политики предприятия в части объектов инновационной деятельности: методологический, технический, методический, организационный аспекты работы учетного персонала.*

Ключевые слова: *проект, предприятие, инновационная деятельность, бухгалтерский учет, информация, учетная политика, технологии, услуги.*

LALAKULYCH M.Y.

Methods of accounting for innovative activity of enterprises

The subject of the study is the method of accounting of innovative activity of enterprises.

The purpose of the study is to determine the components of the organization of accounting of innovative activity of the enterprise.

Research methods. *The dialectical method of scientific knowledge, method of analysis and synthesis, comparative method, method of generalization of data are used in the work.*

Results of work. *The definition of «project», «system» is given in the paper. External and internal indicators of influence on preparation and realization of project are highlighted. The components of accounting policy of enterprise' innovation activity are determined.*

Conclusions. *The levels and directions of organization of accounting of innovative activity are considered with consideration of features of operations of innovative activity (forms of their development and introduction (material–real form, new technologies, services) by groups of economic operations (from the development of new products (technologies, services); operation and sale). The components of accounting policy of the enterprise in the part of objects of innovative activity are determined: methodological, technical, methodical, organizational aspects of work of accounting personnel.*

Keywords: *project, enterprise, innovation activity, accounting, information, accounting policy, technology, services.*

Постановка проблеми. Процес управління нововведеннями набуває особливого значення в умовах необхідності виходу з кризи вітчизняної економіки. Тенденції економічного розвитку економіки України висувають вимоги до формування нових підходів до управління підприємствами, нових методик функціонування обліково–аналітичної інформації про інноваційну діяльність.

Необхідним є визначення напрямів організації бухгалтерського обліку інноваційних проектів на основі форм їх розробки та впровадження з метою забезпечення подальшої розробки бухгалтерських інформаційних моделей інноваційних процесів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сутність інноваційних проектів розглянуто в працях вітчизняних і зарубіжних вчених І.Т. Балаба–

нової, У. Бауми, І.А. Бланка, К.І. Воронової, Б. Дірени, І.І. Мазура, К. Шахназарова та інших. Проте наявних досліджень здійснено недостатньо і вони потребують подальшого вивчення.

Мета статті – визначення складових організації бухгалтерського обліку інноваційної діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Інновації на підприємстві можна розглядати як окремі проекти. Закон України «Про інноваційну діяльність» розуміє інноваційний проект як комплект документів, який визначає процедуру і комплекс всіх необхідних заходів (зокрема інвестиційних) щодо створення і реалізації інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції [9].

Проект включає ідею (проблему), способи її реалізації (вирішення проблеми) і результати, які будуть отримані в процесі реалізації. Основні елементи інноваційного проекту – задум (проблема, завдання), засоби реалізації (рішення), цілі реалізації (результати рішення).

Інноваційний проект передбачає вкладення певної кількості ресурсів, зокрема інтелектуальних, фінансових, матеріальних, трудових у розробку і реалізацію нового продукту для отримання запланованого результату і досягнення поставлених цілей в певні терміни.

Фінансовим результатом інноваційного проекту може бути прибуток (збиток або нульовий результат як «точка беззбитковості»); матеріально–речовим – нові або реконструйовані основні засоби або придбання і використання фінансових інструментів, нематеріальних активів з подальшим отриманням прибутку.

Визначення поняття «проект» пов'язане з визначенням поняття «системи – групи елементів (людські і технічні елементи), організованих так, щоб вони могли діяти як єдине ціле з метою досягнення поставлених перед ними цілей.

На практиці існує поняття «оточення проекту» – це показники впливу на його підготовку і реалізацію. Виділяють зовнішні і внутрішні показники.

Зовнішні показники – показники, пов'язані із зовнішнім оточенням проекту. До них відносяться: політичні; економічні; суспільні; правові; науково–технічні; культурні; природні. До політичних показників належать: політична стабільність, підтримка проекту державними структурами, міжнаціональні взаємини, рівень злочинності, міждержавні відносини. До економічних показників відносяться структура внутрішнього валового продукту, рівень оподаткування, страхові гарантії, умови регулювання цін, рівень інфляції, стабільність національної валюти, розгалуженість банківської системи, стан ринків, ступінь свободи підприємництва. До суспільних показників відносяться: умови і рівень життя, рівень освіти, свобода пересування, соціальні гарантії і пільги, розвиток системи охорони здоров'я, свобода слова, місцеве самоврядування. До правових показників відносяться: стабільність законодавства, права людини, права власності, права підприємництва тощо. До науково–технічних показників відносяться: рівень розвитку фундаментальних і прикладних наук, рівень інформаційних і промислових технологій, рівень розвитку енергетики, транспорту, зв'язку, комунікацій. До культурних показників відносяться: рівень освіти, історико–культурні традиції, релігія. До природних показників відносяться: кліматичні умови, наявність природних ресурсів, вимоги до захисту природного середовища.

Внутрішні показники – це показники, пов'язані з організацією проекту.

Організація проекту представляє собою розподіл прав, відповідальності і зобов'язань між учасниками проекту.

До внутрішніх показників відносяться: взаємовідносини між учасниками проекту; професіоналізм команди проекту; стиль управління проектом; засоби комунікацій.

Проект завжди спрямований на результат, на досягнення поставлених цілей, на визначену наочну область.

З урахуванням напрацювань дослідників з проблем організації бухгалтерського обліку [1] і врахуванням особливостей операцій інноваційної діяльності (форм їх розробки та впровадження (матеріально–речова форма, нові технології, послуги) за групами господарських операцій (з розробки нової продукції (технологій, послуг); експлуатації та продажу) дозволило визначити рівні та напрями організації бухгалтерського обліку інноваційної діяльності:

1) методологічну – визначає об'єкти, функції та завдання бухгалтерського обліку, що виникають у зв'язку з інноваційною діяльністю;

2) технічну – регулюються форми внутрішньої бухгалтерської документації, зокрема форми первинних документів, облікових регістрів, вну–

трішньої звітності про стан і результати інноваційної діяльності;

3) методичну – визначаються ознаки для класифікації і методики розподілу витрат інноваційної діяльності та калькулювання вартості інноваційного продукту;

4) організаційні аспекти роботи облікового персоналу.

Належне врегулювання окреслених складових в положеннях облікової політики підприємства забезпечує єдність облікових процедур під час відображення об'єктів інноваційної діяльності, а отже, створює всі необхідні умови для проведення економічного аналізу та здійснення своєчасного контролю використання ресурсів для інноваційної діяльності, тобто відповідного управлінського впливу на її результати.

Використання об'єктів інтелектуального продукту не супроводжується винятковими правами, виходячи з права власності, тому такі знання та інформація надходять безпосередньо в розпорядження суспільства, збільшуючи національне багатство країни. Розробка методики бухгалтерського обліку та аналізу інноваційної діяльності з урахуванням технологічних та організаційних особливостей підприємства передбачає створення інноваційного продукту (ринкова інновація), що дозволяє оприбуткувати таку методику в складі нематеріальних активів, що стимулюватиме зацікавленість підприємств у нарощуванні науково–технічного та інтелектуального потенціалу.

Початковою умовою здійснення інноваційної діяльності є власність на інтелектуальний продукт як результат праці окремих наукових колективів, проведення численних дослідів із застосуванням сучасних засобів і методів за рахунок інтеграції персоналу з планування, обліку, контролю, аналізу в центрах здійснення інноваційних процесів для створення комплексної системи інформаційного забезпечення шляхом розробки методики планування, обліку, контролю та аналізу витрат на масове (серійне) виробництво нового виду продукції. Оскільки така методика визначається технологічними та організаційними особливостями підприємства, є невід'ємною частиною технічної документації нового виробу та розглядається як інноваційний продукт (ринкова інновація), необхідним є оприбуткування даної методики у складі нематеріальних активів. Відповідна організація бухгалтерського обліку дозволяє забезпечити достовірні відомості про стан реалізації інноваційних проектів та посилити внутрішній контроль інноваційної діяльності на етапі розробки та впровадження проектів.

Висновки

Таким чином, враховуючи, що організація бухгалтерського обліку визначається особливостями створення, визнання й зміни його об'єкта, у ході дослідження визначено теоретичні засади процесу організації облікового відображення процесу реалізації інноваційних проектів з урахуванням форм їх розробки та впровадження: матеріально–речова форма, нові технології, послуги. Враховано також можливі групи господарських операцій в ході реалізації інноваційного проекту: з розробки нової продукції (технологій, послуг); експлуатації та продажу. Для забезпечення раціональної організації бухгалтерського обліку визначено складові облікової політики підприємства в частині об'єктів інноваційної діяльності: 1) методологічну (об'єкти, функції та завдання бухгалтерського обліку), 2) технічну (форми внутрішньої бухгалтерської документації), 3) методичну (класифікація і методика розподілу витрат інноваційної діяльності та калькулювання вартості інноваційного продукту), 4) організаційні аспекти роботи облікового персоналу.

Список використаних джерел

1. Безруких П. С. Организация бухгалтерского учета на предприятии. М.: Финансы, 1966. 207 с.

2. Важинський Ф. А., Колодійчук А. В. Маркетингові дослідження в системі управління конкурентоспроможністю підприємств // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.–техн. праць. Львів: РВВ НЛТУ України. 2009. Вип. 19.1. С. 125–130.

3. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Черторижський В. М. Фактори інноваційного розвитку промисловості // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.–техн. праць. 2011. Вип. 21.11. С. 201–205.

4. Гоголь Г. П. , Колодійчук А. В., Яремко А. Ю. Сутність збутової діяльності машинобудівних підприємств // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.–техн. праць. 2010. Вип. 20.7. С. 148–153.

5. Долішній І. М., Колодійчук А. В. Мотивація персоналу як об'єкт управління на підприємстві // Науковий вісник НЛТУ України. 2010. Вип. 20.5. С. 211–216.

6. Колодійчук А. В., Пісний В. М. Особливості функціонування машинобудівних підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України // Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип.19.13. С. 172–178.

7. Колодійчук А. В., Пісний В. М., Семчук Ж. В. Сутність інновацій, структура та основні етапи інноваційного процесу // Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19.9. С. 191–196.

8. Мех Я., Чорний Р. Соціалізація системи обліку в контексті контролю за використанням внутрішніх резервів підприємства // Теорія і практика економічного аналізу: сучасний стан, актуальні проблеми та перспективи розвитку: матеріали IV Міжнародної науково–практичної конференції (Тернопіль, жовтень 2008 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2008. С. 215–218.

9. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002, № 40–IV // Відомості Верховної Ради України. 2002. №36, ст. 266.

10. Сопільник Л. І., Колодійчук А. В. Управління конкурентоспроможністю машинобудівних підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України // Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19.10. С. 222–227.

11. Чорна Н. Проблеми розвитку підприємництва в Україні // Прикладна економіка – від теорії до практики: матеріали Міжнародної науково–практичної конференції (Тернопіль, 27 жовтня 2017 р.). Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., 2018. С. 77–79.

References

1. Bezrukikh, P. S. (1966). Organizatsiya bukhgalterskogo ucheta na predpriyatii [Organization of accounting at the enterprise]. Moscow: Finance. [in Russian].

2. Vazhynskyy, F. A., & Kolodiychuk, A. V. (2009). Marketynhovi doslidzhennya v systemi upravlinnya konkurentospromozhnistyu pidpryyemstv [Marketing research in the system of competitiveness management of enterprises]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19.1 (pp. 125–130). [in Ukrainian].

3. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., & Chertoryzhskyy, V. M. (2011). Faktory innovatsiynoho rozvytku promyslovosti [Factors of innovation development of industry]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 21.11 (pp. 201–205). [in Ukrainian].

4. Hohol, H. P., Kolodiychuk, A. V., & Yaremko, A. Yu. (2010). Sutnist' zbutovoyi diyal'nosti mashynobudivnykh pidpryyemstv [The essence of the sales activities of machine–building enterprises]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 20.7 (pp. 148–153). [in Ukrainian].

5. Dolishniy, I. M., & Kolodiychuk A. V. (2010). Motyvatsiya personalu yak ob»yekt upravlinnya na pidpryyemstvi [Motivation of the personnel as an object of management in the enterprise]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 20.5 (pp. 211–216). [in Ukrainian].

6. Kolodiychuk, A. V., & Pisnyy, V. M. (2009). Osoblyvosti funktsionuvannya mashynobudivnykh pidpryyemstv na suchasnomu etapi rozvytku ekonomiky Ukrayiny [Features of functioning of machine–building enterprises at the current stage of development of the economy of Ukraine]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19.13 (pp. 172–178). [in Ukrainian].

7. Kolodiychuk, A. V., Pisnyy V. M., & Semchuk Zh. V. (2009). Sutnist' innovatsiy, struktura ta osnovni etapy innovatsiynoho protsesu [The essence of innovation, the structure and the main stages of the innovation process]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19.9 (pp. 191–196). [in Ukrainian].

8. Mekh, Ya., & Chornyy, R. (2008). Sotsializatsiya systemy obliku v konteksti kontrolyu za vykorystannyam vnutrishnikh rezerviv pidpryyemstva [Socialization of the accounting system in the context of control over the use of internal reserves of the enterprise]. In Teoriya i praktyka ekonomichnoho analizu: suchasnyy stan, aktual'ni problemy ta perspektyvy rozvytku [Theory and practice of economic analysis: current state, actual problems and prospects of development]: Materials of the IV International scientific and practical conference (Ternopil, October 2008): (pp. 215–218). Ternopil: TNEU. [in Ukrainian].

9. Pro innovatsiynu diyal'nist' [On the innovation activities] (2002): Law of Ukraine, adopted on 2002, July 4, 40–IV. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – The Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine, 36, 266. [in Ukrainian].

10. Sopilnyk, L. I., & Kolodiychuk, A. V. (2009). Upravlinnya konkurentospromozhnistyu mashynobudivnykh pidpryyemstv na suchasnomu etapi rozvytku ekonomiky Ukrayiny [Management of competitiveness of machine–building enterprises at the present stage of development of Ukrainian economy]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19.10 (pp. 222–227). [in Ukrainian].

11. Chorna, N. (2018). Problemy rozvytku pidpryyemnytstva v Ukrayini [Problems of entrepreneurship devel–

opment in Ukraine]. In Prykladna ekonomika – vid teoriyi do praktyky [Applied Economics – From Theory to Practice]: Materials of the International Scientific and Practical Conference (Ternopil, Oct 27, 2017) (pp. 77–79). Ternopil. [in Ukrainian].

Дані про автора

Лалакулич Марія Юріївна,

к.е.н., професор, Ужгородський торговельно–економічний інститут Київського національного торговельно–економічного університету

e–mail: Kaf–et@uzhnu.edu.ua

Данные об авторе

Лалакулич Мария Юрьевна,

к.э.н., профессор, Ужгородский торгово–экономический институт Киевского национального торгово–экономического университета

e–mail: Kaf–et@uzhnu.edu.ua

Data about the author

Mariya Lalakulych,

PhD, Professor of Uzhgorod Trade and Economic Institute of the Kyiv National Trade and Economic University

e–mail: Kaf–et@uzhnu.edu.ua